

PHẨM 5: QUÁN LỤC GIỚI.

Lại nữa, các pháp không có “thể”, do là chỗ đối trị của “không”, nay lại muốn nói rõ nghĩa về các giới địa v.v... không có tự tánh nên có phẩm này phát khởi. Nghĩa đây thế nào? Trong phẩm Quán âm nói: hoặc lìa nơi sắc thì không có nhân sắc. Trong đây người của tự bộ lại dẫn lời Phật làm chứng. Như kinh nói: Phật bảo Đại vương! Giới có sáu thứ: đất, nước, gió, lửa, không và thức... mỗi thứ đều có tướng, nghĩa là cứng, ướt, nóng, động dung nạp, và phân biệt. Sáu thứ giới này nói gọi tướng phu. Như không có hoa giữa hư không thiết lập làm có chấp giữ gọi là tướng phu thì nghĩa này không đúng. Thế cho nên, nghĩa mà luận giả đã lập trước như thể của nhân sắc như đất v.v... chẳng phải có thì nghĩa vốn lập, lập ấy tức là phá hoại, cũng trái với nghĩa của A hàm. Luận giả nói: Là thế đế vậy. Như Lai nói sáu giới như địa v.v... đây dùng làm tướng phu, chẳng phải đệ nhất nghĩa. Lại nữa, sư Tỳ Bà Sa nói: trong đệ nhất nghĩa có các giới địa v.v... . Vì sao? Tướng kia có nên các giới đây nếu thật không có thì, Như Lai không nên nói có tướng kia, như hoa giữa hư không. Nay có cứng... là tướng của đất. Vì tướng có nên đất v.v... chẳng phải không. Luận giả nói: Hư không không có tự thể ít công dụng sinh; người khác hiểu nó là vật không có. Cho nên hiểu giới không rồi tự nhiên các giới khác tức dễ dàng có thể ngăn. Như kệ nói:

Hư không trước không có

Tướng hư không đâu lông.

Thích: Hư không cùng tướng không có chướng ngại kia, cả hai thứ này không có riêng khác. Ý kệ như thế. Lại nữa, sư Tỳ Bà Sa nói: tôi lập nghĩa này: không chướng ngại chính là tướng hư không vì tướng kia có. Luận giả nói: Đây không chướng ngại lập làm có, người khác không thể hiểu, nghĩa này thế nào? Như tiếng vô thường là lập nghĩa kia, vì vô thường nên đem làm ra nhân. Như thế, có hư không đây, vì hư không có nên đây tức chỉ có lập nghĩa, không có nhân và nghĩa thí dụ thì không thành. Hoặc ý ông nói không có tướng chướng ngại là hư không ấy. Ở trong thế đế tùy người đều hiểu không cần nói kia, khiến người khác hiểu nhân ấy. Vì ở trong đệ nhất nghĩa đây không thành nên quyết phải nói kia khiến người khác hiểu nhân. Kia nếu nói thì có lỗi về nhân và thí dụ, do chỉ có lập nghĩa. Lại nữa, sư Tỳ Bà Sa nói: Thật có hư không là pháp vô vi, để trả lời lỗi trên. Như kệ nói:

Trong đây nghiệm hư không

Không ti hào thể thật.

Thích: Trong đệ nhất nghĩa, hư không không có thật. Vì sao? Vì không sinh, thí như sừng thỏ. Như thế, nhân không có “thể”, không có quả vì không có nên các nhân v.v... tương ứng như thế rộng nói. Lại nữa, Tỳ Thế sư nói: sở tướng, năng tướng hai pháp khác nhau. Luận giả nói: Nếu vậy, có trước sau, như bình áo v.v... Để trả lời kia nên như kệ nói:

Hoặc trước có hư không

Không tức là vô tướng

Thích: Hư không vô tướng, ý kệ như đây, trong đây nói nghiệm, hư không chẳng phải sở tướng của tướng kia. Vì sao? Vì trước đã có như tùy theo một vật. Lại nữa, không chướng ngại chẳng phải tướng hư không. Vì sao? Vì kia khác nhau, như tùy một vật. Lại nữa, hoặc nói sở tướng, năng tướng, vô tướng ấy, là cũng không như thế. Vì sao? Vì phân biệt khác nhau, tôi cũng xả vậy. Lại nữa, hoặc ông nói thế để nói nhân chẳng phải nhân không thành là lỗi trái nghĩa thì ông không thể tránh. Thế nên tướng khác không khác (cả) hai đều không thành vậy. Như hư không định là không tướng nếu nói không tướng có “thể” thì người không thể biết, vì thế cho nên như kệ nói:

Không chỗ nào có một vật

Không tướng mà có “thể”.

Thích: Trong đệ nhất nghĩa, hoặc tự phần, hoặc tha phần “thể” này thành thì nghĩa tức không đúng. Hoặc có người nói: hư không sở tướng, có “thể” như thế, với kia có năng tướng chuyển thì đây cũng không đúng. Như kệ nói:

Không tướng thể đã không

Tướng chuyển ở chỗ nào?

Thích: Sở y không có “thể”, năng y cũng không có “thể” nên nghĩa không thành, lại là lỗi nhân. Lại nữa, sở tướng, năng tướng nếu không khác thì há đem sở tướng trở lại làm năng tướng sở tướng? Vì tướng của chúng khác nhau, không có “thể” nên vì nghĩa ấy mà trong môn không khác hư không là vô tướng. Hoặc trong môn khác nói tướng thì nó cũng không phải tướng vì sở tướng khác nhau thí như tùy một vật...Như thế, tướng đã không có “thể”, “không” cũng vô tướng vậy. Kệ nói không có thể vô tướng nghĩa là hư không vậy. Tướng chuyển ở chỗ nào? Vì không chuyển chỗ kia vậy, nghĩa đây nên biết. Lại nữa, kệ nói:

Tướng vô tướng không chuyển

Tướng hữu tướng không chuyển

Thích: Như điều ông nói: năng tướng sở tướng, nghĩa đều không như thế. Vì sao? Không có “thể” của vật kia mà có tướng, nghĩa đây

tức không thành. Có “thể” cũng như thế. Kệ nói:

*Lìa hữu tướng vô tướng
Chỗ khác cũng không chuyển.*

Thích: Trong đệ nhất nghĩa có một vật thể tướng chuyển ở trong, đây đều không đúng. Vì sao? Vì thí dụ không có “thể” nghĩa của ngoại đạo muốn không thành. Lại nữa, như hoa giữa hư không... vì vô tướng nên tướng kia cũng như thế. Vì không có “thể” nên không thể nói chuyển mà thế gian đều hiểu. Thế nên, kệ nói “tướng hữu tướng” không chuyển. Vì trong đệ nhất nghĩa như thật nghiệm không chướng ngại kia, chẳng phải tướng hư không. Vì sao? Vì tướng nên như tướng của cứng v.v.... Lại nữa, có người nói tướng của vật hữu tướng, vô tướng chuyển ở trong, đây không có lỗi cũ, vì gần kia, như kệ nói lìa hữu tướng vô tướng, chỗ khác cũng không chuyển. Cả hai đây đều không như thế. Người kia quyết định phải xem phẩm Nhiên khả nhiên ở sau sẽ rộng giải. Trước tiên khiến người khác hiểu hai phần lỗi tức nay trở lại thuộc về ông điều không tương ứng này vì có hai lỗi vậy. Lại nữa, có người nói: trong đệ nhất nghĩa hư không là có, vì tướng kia vậy. Đây nếu không có thì không nói tướng kia, như hoa giữa hư không. Như kinh nói: Phật bảo Đại vương! Sáu thứ giới đây gọi là trượng phu. Thế nên, kia có và làm tướng vậy. Luận giả nói: Sở tướng không thành, tôi trước đã phá. Như kệ nói:

*Vì sở tướng không thành
Nên năng tướng cũng không.*

Thích: Năng tướng cũng rơi vào trong sở tướng vậy, tướng cũng không thành, thí dụ không có “thể”. Vì nghĩa ấy nên dùng trí tuệ quán kỹ sở tướng, năng tướng cả hai đều không thể lập. Như kệ nói:

*Thế nên không sở tướng
Cũng không có năng tướng.*

Thích: Kia khiến người khác hiểu, không có “thể” có thể nghiệm, vì nghiệm ấy biết, kia thật không có “thể”, nghĩa đây được thành. Lại nữa, sư Tỳ Bà Sa nói: Như tôi lập nghĩa, hư không có “thể”. Vì sao? Vì đó là dục nhiễm của cảnh giới bị đoạn, thí như sắc. Lại nữa, đó là sở duyên của Tam-ma-bát đề, thí như thức. Cũng là vô vi thí như Niết-bàn. Luận giả nói: Ông hoặc muốn khiến trong đệ nhất nghĩa có hư không đây, vì là sở tướng, vì là năng tướng, cả hai đều không như thế, như trước đã nói. Khiến người được hiểu thế nên kệ nói:

*Lìa sở tướng năng tướng
Thể ấy cũng không có.*

Thích: Nghĩa tự bộ như thế còn Niết-bàn... tùy theo thể của một vật có thể thành. Thí dụ đều không thành vậy. Lại nữa, người của bộ khác nói: hư không là có, tự thể lãnh nạp, cũng là hữu vi. Nghĩa này và nhân cả hai đều không thành. Như trước nghiệm lỗi, nên nói như thế. Lại nữa, người kinh bộ nói: như tôi lập nghĩa, ngại thật không có xứ nói là hư không, hư không không có “thể”, chỉ là giả danh, nghĩa của tôi như đây. Luận giả nói: Như Tỳ Bà Sa sư đã nói: là sở duyên của Tam-ma-bát-đề. Kia là dục nhiệm của cảnh giới bị đoạn nên, lập hư không có “thể”, muốn khiến người hiểu. Nay kinh bộ chấp nói: ngại thật không có xứ nói là hư không, chỉ là giả danh tức ngăn cái có “thể” trước. Chấp như thế tức khiến thí dụ của tôi chuyển càng rõ ràng. Nay nói nghĩa đây, như kệ nói:

*Lìa nhân sắc có sắc
Nghĩa ấy thì không thể
Sắc vốn không có “thể”
không có “thể” sao thành?*

Thích: Như phẩm Quán ngũ ấm trước nói: Trong đệ nhất nghĩa danh sắc có ngại ấy, không đúng lý này. Như Kinh bộ phân biệt hư không không có “thể” nghiệm khiến hiểu ấy, nghĩa này không thành. Có người nói” hư không có “thể”, không khiến người hiểu không có thí dụ thì nay tôi lập nghĩa, khiến người dễ hiểu, nên nói như vậy: thể “có” của sắc v.v... thể không có kia là có “thể” quán đây hoặc là có thì quán thể kia là không có. Thí như thể “không có” của hai thứ sắc, vị, nếu pháp không có “thể”, không có thì không quán, thí như sừng ngựa. Luận giả nói: thể “có” của pháp sắc trước tôi đã ngăn, nên cũng không muốn khiến ông (nhận) thọ không có “thể” kia. Như kệ nói:

*Thể của không và có
Thích: Sắc, danh. Kệ nói:
Chỗ nào?
Thích: Vì vi. Kệ nói:
Thể “không có” nên có thể được.*

Thích: Sắc kia không có, thí dụ là thể “không có”, nghĩa như ông muốn bị hoại, nên biết. Người ngoại đạo nói: Thể “có” thể “không có” cả hai đều là có; kia hiểu là có nên nếu hiểu có thì vật kia tức có. Luận giả nói: Ông nói hiểu là hiểu về thể không có “thể” hiểu này là thể “có”, hay là thể “không có”, đều cũng đã ngăn. Hiểu là thể “có” nghĩa đây không thành, lại cùng thể “có” thể “không có” không tương tự vậy. Ngoại trừ khác đây mà phân biệt hiểu thì nghĩa này không như

thể. Như kệ nói:

*Cùng thể, vô thể khác
Chỗ nào có hiểu ấy.*

Thích: Hiểu là không có “thể”, nghĩa kệ như đây. Người ngoại đạo lại nói: Tôi có môn khác làm phân biệt “hiểu” như thế này, cùng thể “có” thể “không có” kia không tương tự. Luận giả nói: Kia không tương tự thể chính là một vật có hai phần, thì nghĩa không đúng, vì trái nhau nên quán cũng không lập, kia không thể nghiệm chứng, khiến người tin biết. Như thế, hư không khi quán sát kỹ thì không tương ứng đạo lý. Như kệ nói:

*Thể nên biết hư không
Chẳng “thể” chẳng vô thể.
Chẳng sở tướng năng tướng
Năm thứ khác đồng hư không.*

Thích: Như ngăn chấp hư không là không là có là một chút, khiến người tin thọ, năm thứ khác cũng như thế. Như kệ nói:

*Trước địa... không và có
Tướng vi tế có thể được.*

Thích: Đất, nước... kia cũng nên rộng nói phân biệt như thế, cho đến kệ nói chẳng “thể” chẳng vô thể, chẳng sở tướng năng tướng nên phải đồng ngăn như hư không. Vì sao gọi giới? Nghĩa tàng là nghĩa giới, như kim giới kia, hư không... kia có thể là nghĩa tàng buồn khổ v.v... Lại nữa, nghĩa tự tướng không công dụng duy trì là nghĩa giới. Nói giới kia là thương xót giáo hóa chúng sinh mà nói. Lời Phật ấy kia là thuộc về thế đế, trong đệ nhất nghĩa giới không có “thể”, nhập cũng không thành. Vì giới có nên không phá ý muốn. Lại có người nói: hoặc trong đệ nhất nghĩa tất cả câu nghĩa đều là bác là “không có”, đây tức pháp của Lộ-già-da-đà đã nói tà kiến đã nói, cùng lời Phật tương tự, đây nên xả bỏ, vì không phải lời Phật vậy. Luận giả nói: Ông khởi thêm lỗi lầm che lấp không thật, lông, tóc, móng, muối nhặng... vọng làm ngăn phá. Nghĩa ấy thế nào? Tôi nói ngăn chấp nhập có là ngăn tự thể “có”, không nói thể “không có”, như trong kinh Lăng Già, kệ nói:

*Có, không đều là bên
Cho đến tâm sở hành.
Tâm hành kia diệt rồi
Gọi là chánh tâm diệt.*

Thích: Như thế, không chấp trước thể “có”, không chấp trước thể “không có”, hoặc pháp thể “không có”, thì không có và một có thể làm.

Lại như kệ nói:

*Ngăn có nói chẳng có
Không thủ chẳng có vậy.
Như ngăn xanh chẳng xanh
Không muốn nói là trắng.*

Thích: Hai kiến giải này gọi là bất thiện. Thế nên người có trí tuệ, muốn dứt hý luận được Niết-bàn Vô dư ấy, nên phải ngăn hai loại ác kiến này. Đây lại thế nào? Hoặc thứ thuộc về ba cõi, hoặc xuất thế gian, hoặc thiện bất thiện và vô ký... như các chỗ làm việc thuộc loại thế đế chúng ở trong đệ nhất nghĩa, hoặc có tự thể như là phương tiện khởi động tạo tác thiện, bất thiện, các tác nghiệp này tương ứng “không” không có quả. Vì sao? Vì trước có vậy. Thí như trước có, như bình, áo... như thế người vui thường vui; người khổ thường khổ, như màu trên vách (tường) vẽ hình lượng oai nghi tướng mạo không thay đổi, tất cả chúng sinh cũng nên như thế. Lại nữa, tự thể là “không có” thì những thứ thuộc về ba cõi, hoặc pháp thiện bất thiện của xuất thế gian, phương tiện động tác tức là rỗng không, không có quả vì không có nên thế gian như thế tức rơi vào đoạn diệt. Thí như lửa bùi nhùi, sừng thỏ khiến sự sắc bén của nó cuối cùng không thể được. Thế nên kệ nói:

*Tuệ khéo thấy các pháp Hoặc có hoặc không
có v.v... Người kia không thấy diệt Và thấy đệ
nhất nghĩa*

Lại nữa, như trong kinh Thật tỵ, Phật bảo Ca-diếp! “Có” là một bên, “không có” là một bên. Như thế, địa giới trong và địa giới ngoài đều không có hai nghĩa. Chư Phật Như Lai thật tuệ chứng biết. Thành chánh giác không có hai, đó là vô tướng. Lại như kinh Kim Quang Minh nữ trên, Văn Thù Sư Lợi hỏi người thiện nữ: này thiện nữ! Sao nói quán giới? Người nữ đáp: Văn Thù Sư Lợi! Như khi kiếp thiêu thế giới là “không”, hư vọng; không có và một có thể thấy. Lại như kệ nói:

*Thế gian như “không” tướng Hư không cũng
vô tướng, Hoặc có thể biết như thế
Ở đời được giải thoát.*

Như thế, các kinh trong đây nên rộng nói.
